

Statenmededeling

Onderwerp

Droogte 2018

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennismemen van

De droogtesituatie 2018, de gevolgen in Noord-Brabant en de rol van het provinciebestuur om voorbereid te zijn op de effecten van langdurige droogteperioden.

Aanleiding

2018 komt in de boeken als een van de droogste jaren. Op landelijk niveau was sprake van een feitelijk watertekort in de periode 2 aug 2018 - 27 september 2018. Per laatstgenoemde datum is afgeschaald van niveau 2 (feitelijk watertekort) naar niveau 1 (dreigend watertekort). In Brabant en andere delen van Nederland, met name de hoge zandgronden, is er gedurende een nog langere periode sprake van watertekorten; al vanaf juni hebben de waterschappen diverse keuzes moeten maken in de waterverdeling en -benutting. Ook nu is nog steeds sprake van zeer forse neerslagtekorten.

Bevoegdheid

Droogte raakt aan diverse terreinen waar de provincie verantwoordelijkheid voor draagt. Het regionale oppervlaktewatersysteem, waterkwaliteit, grondwater(onttrekkingen), vaarwegbeheer, zwemwater, natuurbranden, biodiversiteit, milieu en gezondheid.

Kernboodschap

1. *De droogte 2018 was extreem en duurde lang. En in delen van Brabant is nog steeds sprake van een fors neerslagtekort*

De recorddroogte van 1976 is weliswaar net niet gebroken, maar 2018 is heel lang heel droog geweest. Ondanks de lagere temperaturen en regenbuien, is er lokaal en regionaal nog steeds sprake van een flink neerslagtekort. Omdat de komende tijd de watervraag afneemt (gewassen worden geoogst, gewasgroei neemt af, het is minder heet en watergebruik

neemt daardoor af), betekent dit dat het feitelijke watertekort steeds geringer wordt. Wel gelden nog steeds beregeningsverboden uit oppervlaktewater. De volgende figuur laat het doorlopend neerslagoverschot zien voor heel Nederland, van 1 april t/m 30 september 2018. De (donker)rode kleur duidt op een neerslagtekort.

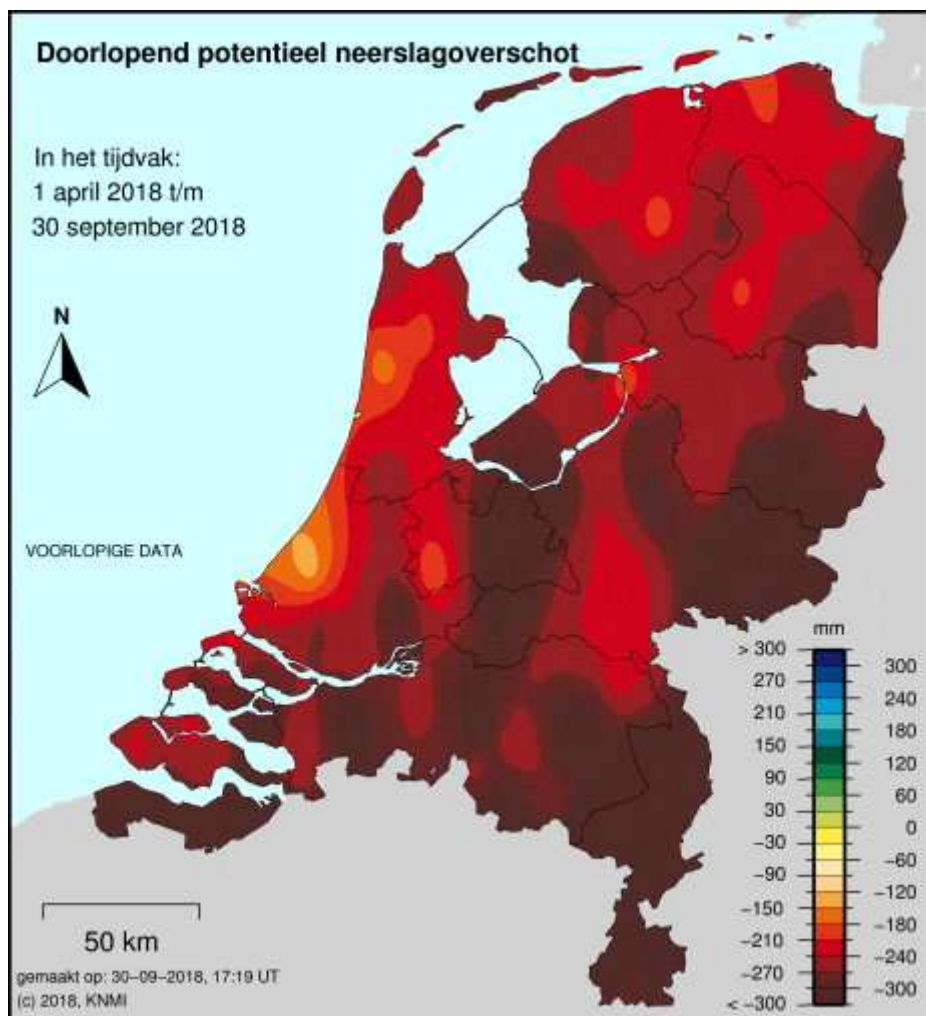
Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

2. *De waterbeheerders hebben adequate maatregelen getroffen.*

Waterschappen hebben - in overleg met Rijkswaterstaat als sprake was van inname van rijkswater - de afgelopen tijd diverse maatregelen genomen om de effecten van droogte te beperken of (onomkeerbare) schade te voorkomen. De wateraanvoer is in het algemeen prima op orde en de waterschappen geven aan dat afstemming met Rijkswaterstaat goed is verlopen. Dat zijn ook onze ervaringen in de regionale droogte overleggen waaraan de provincie deelneemt.

Droogteschades aan dijken en keringen zijn tijdig gesignaleerd en gerepareerd, er is steeds voldoende drinkwater geweest, de energie- en drinkwatervoorziening is niet in het gedrang gekomen, scheepvaart heeft (aangepast) kunnen plaatsvinden.

Als noodmaatregel zijn op veel plekken gedurende de zomer vissen weggevangen uit droogvallende beeklopen. Op plekken waar bijzondere en kwetsbare (niet-mobiele) soorten zoals beekprik leven, zijn door het waterschap bijzondere maatregelen getroffen: er is grondwater opgepompt om de bovenlopen van beeklopen van water te voorzien.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

3. *De droogte heeft niet geleid tot kritieke situaties in Brabant, maar heeft wel degelijk effecten.*

De droogtesituatie wordt ook nu nog gemonitord, zowel door het nationaal watercentrum (Rijkswaterstaat, ook in rol als voorzitter van de Landelijke Coördinatiecommissie Watervdeling) als de waterschappen en drinkwaterbedrijven. In zijn algemeenheid geldt dat de droogte niet heeft geresulteerd in een kritieke toestand die zou kunnen leiden tot maatschappelijke ontwrichting. Niettemin is er wel degelijk sprake van effecten van de droogte, resulterend in hinder en schade.

Gevolgen voor oppervlaktewater

Er staat nog steeds weinig water in veel sloten en beken en de afvoeren zijn nog altijd zeer laag voor de tijd van het jaar. De gevallen neerslag zorgt met name in de grotere waterlopen wel voor een tijdelijke opleving van de afvoer, maar in de bovenlopen en andere kleinere waterlopen staat nauwelijks water.

Gevolgen voor scheepvaart

Voor de scheepvaart op de provinciale vaarwegen in West-Brabant gelden momenteel geen knelpunten. Wel gelden er nog beperkingen in landelijke vaarwegen (Maas en rijkskanalen), met name langere wachttijden voor schepen.

Gevolgen voor grondwaterpeil

In grote delen van Brabant is sprake van zeer lage grondwaterstanden. De gevallen neerslag (nog steeds relatief weinig voor de tijd van het jaar) heeft de dalende lijn weliswaar gestopt, maar nog niet gezorgd voor daadwerkelijk herstel. Het heeft wel enigszins geholpen ten behoeve van landbouwgewassen en vegetatie in het algemeen. De bodem zal eerst nog flink natter moeten worden wil de gevallen neerslag een groter effect hebben op (de aanvulling van) het grondwater.

Gevolgen voor natuur

In algemene zin heeft de natuur flink te lijden gehad onder de droogte. De watertekorten hebben er bijvoorbeeld voor gezorgd dat grote delen van het oppervlaktewatersysteem zijn drooggevallen. Gedurende meerdere weken is vrijwel het gehele stroomgebied van de Dommel en een zeer fors deel van het stroomgebied Aa en Maas drooggevallen. Alle sloten en beken stonden droog, met uitzondering van een enkele watergang waarop het effluent (het gezuiverde afvalwater) van de rioolwaterzuiveringen wordt geloosd. Dit is

een ongekende situatie en heeft tot gevolg dat in grote delen van het oppervlaktewatersysteem het natuurlijke ecosysteem (met name de waterafhankelijke fauna - denk aan vissen en amfibieën) zich zal moeten herstellen. Ook de natuurgebieden die afhankelijk zijn van hoge grondwaterstanden hebben hieronder te lijden.

Op één plek in Brabant is door de terreinbeheerder onomkeerbare schade aan natuur bevestigd. Dit gaat om de Reuselse Moeren en betreft het verdwijnen van een populatie van de hoogveenglanslibel. De soort is niet meer gezien en de droogte in het leefgebied was zo ernstig dat ook larven dit niet hebben kunnen overleven. In dit geval bleek het niet mogelijk om deze schade te voorkomen, omdat geen water kon worden aangevoerd en bovendien aanvoer van 'vreemd' water eveneens een schadelijk effect zou hebben gehad op het kwetsbare biotoop. Dit betekent overigens niet dat het hele natuurgebied hiermee zijn waarde heeft verloren, maar wel dat specifieke elementen hierbinnen niet meer terug zullen (kunnen) keren.

Een positief signaal is dat juist in gebieden waar de afgelopen jaren grootschalig is geïnvesteerd in hydrologisch herstel van natuurgebieden, de schade aan natuur meevalt. Dit geldt met name voor delen van de Peel, waar het ondanks de droogte aanzienlijk natter was dan in voorgaande jaren toen de hydrologische herstelwerkzaamheden nog niet waren uitgevoerd.

Gevolgen voor landbouw

Voor de landbouw geldt dat de gewasopbrengsten van diverse producten aanzienlijk lager zullen zijn dan gemiddeld en mogelijk ook van mindere kwaliteit. Bovendien leiden de kosten voor beregenen ertoe dat de winstmarges kleiner worden. Op landelijk niveau heeft de minister van LNV enkele versoepelende maatregelen geëffectueerd waardoor bijvoorbeeld extra snedes gras konden worden gemaaid ten behoeve van veevoer.

In grote delen van Brabant golden gedurende een lange periode, en nu soms nog steeds, beregeningsverboden uit oppervlaktewater. Grondwater is een belangrijke bron gebleken voor beregening.

Gevolgen voor waterkwaliteit

De waterkwaliteit is enigszins aan het herstellen, met name door de lagere watertemperatuur. 2018 kende extreem veel gevallen van blauwalg; niet eerder zijn zoveel locaties/gevallen geregistreerd. Blauwalg heeft ertoe geleid dat soms geen oppervlaktewater kon worden doorgevoerd uit angst voor gezondheidsrisico's door beregening. Ook is het Drongelens kanaal tijdelijk gevoed met water uit de Maas (in de reguliere situatie is dit andersom) om enige doorspoeling en beweging te krijgen en daarmee blauwalg te doen afnemen. Het aantal gevallen van blauwalg en botulisme is inmiddels afgenomen, maar zelfs recentelijk zijn er nog nieuwe gevallen gemeld.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

Als gevolg van een slechte waterkwaliteit zijn afgelopen seizoen veel waarschuwingen en ook verboden afgegeven bij (door de provincie aangewezen) zwemlocaties. In de jaarlijkse evaluatie van het zwemwaterbeleid zal dit aan de orde komen.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

4. *We starten evaluaties en onderzoeken om te leren en (nog beter) voorbereid te zijn.*

Door het veranderende klimaat zullen we vaker te maken gaan krijgen met bovendien langduriger en extremere droogte. Daarom blijft het zaak om voorbereid te zijn en hierop te kunnen anticiperen, zodat de hinder wordt beperkt. Dit doen we onder andere door het evalueren van de droogtesituatie 2018, zodat we daarvan kunnen leren. Op zowel landelijk niveau als op provinciaal niveau met onze partners zijn we daarom al gestart met de voorbereidingen voor diverse evaluaties en onderzoeken.

Vragen en aandachtspunten betreffen onder andere:

- Inventarisatie van natuurgebieden die vallen onder categorie 1 van de landelijke verdringingsreeks (natuur waar droogte kan resulteren in onomkeerbare schade aan natuur).
- Inventarisatie van de mogelijkheden per categorie 1 natuurgebied om water (uit rijkswater of regionaal water) aan te voeren.
- In grote delen van Brabant is actieve wateraanvoer vanuit rijkswater of regionaal water naar natuurgebieden niet mogelijk. Juist daar zal op een andere, structurele manier moeten worden gezocht naar verbeterde robuustheid tegen droogte. Veelal liggen oplossingen hierin het herstellen van kweldruk, het verhogen van de grondwaterstand en verbeteren van de bodem(structuur).
- Definitie van 'onomkeerbare schade' aan natuur kan in het licht van frequentere en langere droogtes aan herziening toe zijn.
- Als provincie hebben we geen regionale verdringingsreeksen vastgesteld en in de verdringingsreeksen die de waterschappen hanteren heeft grondwater geen rol. We gaan na of het wenselijk is om alsnog tot regionale verdringingsreeksen over te gaan en beschouwen hierin ook de rol van grondwater (en daarmee dus ook de relatie met het beregeningsbeleid).
- Monitoring van de aanvulling van het grondwater. Het tempo van aanvulling is afhankelijk van de hoeveelheid neerslag die dit najaar en winter 2019 valt en de mate waarin dit kan infiltreren. Samen met de waterschappen gaan wij na hoe de grondwaterstanden zich aanvullen.
- Monitoring van het natuurherstel, vooral ook in relatie tot grondwater. In Brabant is veel natuur ook al onder normale omstandigheden verdroogd. Daarom is het van belang om niet alleen naar de effecten op categorie 1 natuur te kijken, maar ook aandacht te hebben voor het herstel van de andere kwetsbare natuur.

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft aangekondigd dat er naar aanleiding van de droogte 2018 een Beleidstafel Droogte opgericht zal worden. Deze beleidstafel zal beleidsvraagstukken inventariseren die tijdens de periode van droogte zijn opgekomen, onder andere op het gebied van grondwateronttrekkingen. De uitkomsten hiervan worden ter verdere uitwerking meegegeven aan de (bestaande) bestuurlijke overleggen. Uiteraard leggen wij op provinciaal niveau actief de verbinding met deze beleidstafel, waaraan we via IPO deelnemen.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

Consequenties

- 1. Om als provincie beter voorbereid te zijn op toekomstige perioden van droogte, zullen de resultaten van de evaluatie van de huidige droogtecrisis doorwerken in diverse beleidsvelden.*

Droogte is een van de wateropgaven. De gebieden in Brabant die door de droogte getroffen worden, zijn veelal ook de gebieden waar sprake is van wateroverlast op de momenten van veel en hevige neerslag. Het waterkwantiteitsbeheer is momenteel een balanceeract tussen te veel en te weinig. Als provincie hanteren we normen voor de mate (en frequentie) waarin regionale wateroverlast acceptabel is, ondersteunen we maatregelen van waterschappen en andere partijen (o.a. landbouw) die bijdragen aan het vasthouden van water in het watersysteem en het aanpassen van gebruiksfuncties aan droogte, maken we in regionaal verband afspraken over waterbeschikbaarheid, doen we aan verdrogingsbestrijding (hydrologische maatregelen ten behoeve van natuur), zijn we verantwoordelijk voor het grondwaterbeleid (inclusief onttrekkingen) en hebben we in de waterschappen belangrijke partners ten aanzien van beregeningsbeleid en (veelal ondiepe en kleinere) grondwateronttrekkingen.

De droogte doet ons nogmaals beseffen dat deze zaken in onderlinge samenhang bekeken moeten worden en bovendien in nauwe relatie met gebruik en omgeving. Inzichten uit de droogte 2018 geven we dan ook een plek in het lopende beleidstraject waterschikbaarheid (een uitwerkingsactie in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden), nemen we mee bij de uitwerking van de beleidsevaluatie verdrogingsbestrijding natuur en de opvolging van de evaluatie beregeningsbeleid. Beleidsmatig vindt dit weerslag in de tweede periode van het Deltaplan Hoge Zandgronden (2022-2027) waarvan de inhoudelijke voorbereidingen binnenkort reeds starten. Sommige onderdelen zullen mogelijk al eerder in de vorm van beleidsintensivering of projecten worden uitgewerkt.

Europese en internationale zaken

n.v.t.

Communicatie

Met diverse partijen is nog steeds intensief en nauw contact (op landelijk niveau, ook met waterschappen). Vooral nog is geen actieve communicatie vanuit de provincie voorzien.

Vervolg

Wij zullen u regelmatig informeren over de stand van zaken en de ondernomen acties. Als er uit de evaluatie van de huidige droogtecrisis consequenties zijn voor andere beleidsdossiers, zal dat daarin aan de orde komen.

Bijlagen

Geen.

Datum

9 oktober 2018

Documentnummer

GS: 4421675

PS: 4425406

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Opdrachtgever: de heer S. Terpstra, (073) 680 82 84, sterpstra@brabant.nl.

Opdrachtnemer: mevrouw S.R. de Regt, (073) 680 83 98, sdregt@brabant.nl.